

Сила винаходів

Стародавній світ

Минали роки. З розвитком технологій обробки металів з'явилися металеві шоломи й обладунки для захисту тіла; їхнє застосування поширювалося і під час битв часто відіграло вирішальну роль. Разом із військовими колісницями кіннота теж вважалася високомобільним родом військ (хоча в порівнянні з піхотою бойова цінність вершників була не такою значною). Єдиним винятком була елітна частина війська Олександра Македонського — так звані гетайри (в перекладі — «співтовариші»). Важкоозброєна кіннота гетайрів, котру запровадив особисто Олександр Великий, відіграла ключову роль у багатьох битвах, здобувши македонцям не одну перемогу.

Найбезстрашнішими і найорганізованішими воювачами стародавнього світу вважалися римські легіонери (піхотинці), котрі здобували свої перемоги завдяки суворій дисципліні та професійному вишколу.

Лицар у кольчугі. XIII століття

Лицар в обладунках німецького зразка
Обладунки, які захищали вершника і коня, коштували дуже дорого, тому дозволити їх собі могли тільки багатії.

Епоха лицарів

Винахід і використання стремена стали важливим кроком у розвитку військової справи. Стремена допомогли змінити тактику і стратегію військових дій і завдяки гунам та аварам швидко поширилися по всьому світу — від Західної Європи до Сходу. Завдяки цьому винаходу предки угорців, що осіли в західних передгір'ях Карпат, виграла силу-силенну битв. Крім того, що цей пристрій під час маневрування і галопу допомагав вершникові зберігати рівновагу, кіннотник, що зводився на стременах, міг ефективно працювати шаблею або ж вражати супротивника з лука. До VIII століття стремена стали активно використовувати по всій Європі, а відтак кіннота стала найважливішим родом середньовічних військ. Лицарі на конях щільним строем врзалися в ряди піхотинців і рубали їх на капусту. Недарма лицарів образно називали «першими танками» середньовічної армії. Починаючи з XI сторіччя багато лицарів були закуті вже не в кольчуги, а у пластинчасті обладунки (або комбінували їх). Звичайна стьобана сорочка, що входила до складу обладунка, стала коротшою: щоб не сковувати рухи воїна. Голову захищали за допомогою шолома із забралом. Лівий бік лицаря забезпечував великий щит у формі краплі, а головною зброєю воювача був меч із хрестоподібною рукояткою. Завдяки інтенсивному розвитку зброярства, станом на XIII століття майже все тіло воїна вкрилося латами.

Напевне, саме завдяки хрестовим походам величезної популярності зажив одяг, котрий прикрашали герби. Голову лицаря захищав великий шолом. Щит став меншим, меч — дещо тоншим. Удосконалення зазнали також пластинчасті обладунки, які з другої половини XIV століття поступово перебрали на себе функцію щитів. Клинок меча став вужчим і гострішим. Шоломи мали найрізноманітніші форми, але найпоширенішим вважався бацінет із бармицею.

У XV столітті, з появою суцільних латів, лицарі поступово відмовилися від кольчуги, позаяк комбінований обладунок був занадто важким. Лати важили 20–30 кг, кольчуга — ще 10–15 кг, проте це не надто поліпшувало їхні захисні властивості. Під час Столітньої війни (1337–1453 рр.) чільну роль лицарства, котре домінувало на полі бою близько 700 років, звели нанівець англійські лучники — їхні випущені з величезних луків стріли пробивали лицарські обладунки. А з появою в XVI столітті вогнепальної зброї епоха закутих у залізо лицарів скінчилася остаточно.

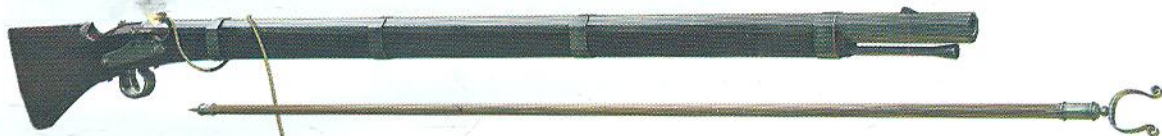
Поява вогнепальної зброї

Саме вогнепальна зброя кардинально змінила військові технології. Перші зразки вогнепальної зброї — це короткі, масивні, наглухо запаяні з одного кінця трубки; такі собі «самопали». Дивовижно, але факт: порох — один із найубивчіших винаходів людства — спочатку створили не для війни, а для розваги. У трубку спочатку засипали порох, потім вкладали набій. Запалювали порох через просвердлений у стінці трубки отвір за допомогою трута (останній підпалювали на спеціальній полиці іскрами від кресала).

Спочатку стрільця, котрий заряджав рушницю, захищав боєць із алебардою, отож, вершники швидко вираховували своїх затятих ворогів. Та незабаром, завдяки швидкому поширенню і модернізації вогнепальної зброї, піхотинець став головною фігурою на полі бою. І хоча героїзмом кінноти — особливо гусарів та драгунів — і далі захоплювалися поети й дами, її роль у визначенні результату бою відтепер не була вирішальною. Піхота продовжувала наступати щільними лавами, що лише посилювало міць їхнього озброєння. До 1840 року (відколи головною стрілецькою зброєю стала гвинтівка, яка зробила постріли точнішими) вдосконалення вогнепальної зброї зосереджувалося на модифікації спускових механізмів — ударно-кремінних (та інших) замків. У 1840-му прусська армія вже мала на озброєнні гвинтівки, які заряджалися набагато швидше за старі рушници (отож, їхня скорострільність була вищою). За шість років по тому французи запатентували розробку, яка поклала край технічній проблемі, що кілька століть гальмувала розвиток стрілецької зброї. Вони об'єднали порох і запал в «одному флаконі» й назвали цю своєрідну «коробочку» гільзою. Після цього винахідливість зброярів сприяла появі пістолетів, карабінів, пістолетів-кулеметів, кулеметів, мінометів, гаубиць (кожен із цих видів зброї мав своє призначення). Таким чином вогнепальна зброя стала вирішальним фактором, що визначав результат війни.

Стрілець з англійським довгим луком

Лучники були вихідцями з народу і практикувалися в стрільбі з раннього дитинства. Для натягування тятиви треба було прикласти чималу силу (40–50 кг), тому випущена з лука стріла пробивала навіть найміцніші обладунки.

Мушкет

Ця зброя є досить примітивною, але з її допомогою військові змогли змінити хід історії: підготовка мушкетера була простою і коштувала дешево, а мушкетна куля пробивала навіть найміцніші та найдорожчі обладунки.

Двобій лицарів. XIV століття

У часи Середньовіччя ніхто не обмежував воїна під час вибору зброї. Адже зброєю вважався будь-який предмет, за допомогою якого можна було завдати шкоди ворогові.

Вплив промислової революції на тактику і стратегію сухопутної війни

Паровий двигун і двигун внутрішнього згорання

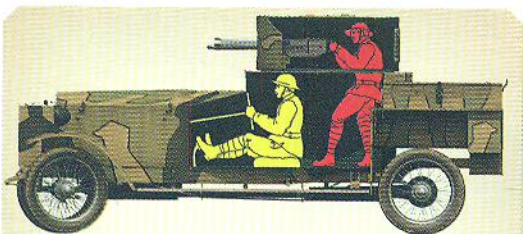
Поява мережі залізниць перевернула всі уявлення людства про транспорт. Вона дозволила пасажирам з комфортом подорожувати на великі відстані, а торговцям — перевозити величезні обсяги товару, що в підсумку сприяло стрімкому промислому розвитку цілих регіонів. Однак справжнім технічним проривом став винахід двигуна внутрішнього згорання і застосування конвеєра. Перший чинник привів до винаходу автомобіля, а завдяки другому з'явилося масове виробництво порівняно дешевих товарів. Автомобіль із двигуном внутрішнього згорання надихнув багатьох винахідників, які прагнули застосувати новий транспортний засіб для розвитку військової техніки. Найбільшого успіху з-поміж військових винахідників досягнув британський інженер Фредерік Сіммс, чий «моторний військовий вагон» (Motor War Car) з'явився в 1902 році. Саме цій першій примітивній броньованій машині, озброєній трьома кулеметами, судилося стати «праматір'ю» всіх сучасних бронеавтомобілів.

Демонстрація першого броньовика викликала величезний інтерес у публіки, але не у військового міністерства. Ця модель так і не стала серійною; проте втілення цієї ідеї означало, що можна й надалі експериментувати у згаданому напрямку.

Справжній прорив у виробництві цивільних легкових автомобілів відбувся в Америці, де 1908 року Генрі Форд розпочав масове виробництво моделі «Форд Ті», яку прозвали «Жерстянка Ліззі». Одночасно інженери працювали і над військовими автівками. Перша світова війна, що розпочалася 28 липня 1914 року, стала новим поштовхом до цього. Вже восени 1914-го з'явився один із найуспішніших бронеавтомобілів, який перебував на озброєнні протягом двох десятиліть. Ідеться про бельгійський броньовик Automitrailleuse Minerva, що в перекладі означає «саморухомий кулемет». Його поява сповістила світові про народження нової зброї й нового роду військ.

Поле бою

Ініціатором створення першого бронеавтомобіля вважають лейтенанта бельгійської армії Шарля Анкара, який нібито вирішив вбрати у броню особистий легковик. Загалом «Мінерви» вважалися шикарними автомобілями представницького класу, але вже незабаром в ілюстрованих журналах з'явилися описи сутичок озброєних «Мінерв» із німецькою кіннотою. Остання битва Шарля Анкара відбулася у вересні 1914 року поблизу нинішнього міста Гел (Zammel) у Бельгії. Тоді два загони під командуванням Анкара, посилені першими експериментальними зразками бронеавто «Мінерва», були атаковані із засідки. Під натиском 450 німецьких кіннотників вони протрималися близько двох годин, протягом яких завдали ворогові тяжких втрат.

Бойове відділення

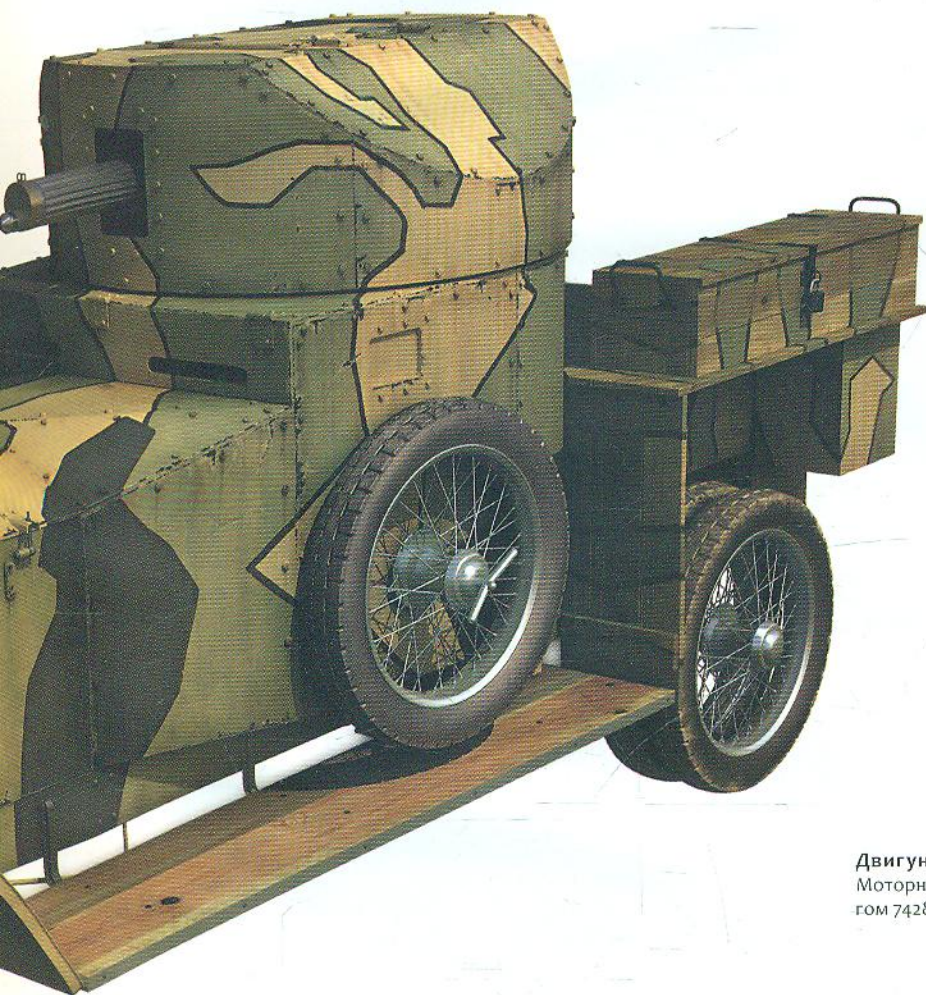
Сидіння водія і бойовий відсік містилися в середній частині авто. Там розташовувалися водій і штурман (хоча екіпаж деяких бронемашин складався з чотирьох вояків). Бронепластини автомобіля спаювали. Отож, якщо під час обстрілу вони розходилися (або ж їх відбивали ворожі кулі), то могли завдати поранень членам екіпажу.

Бронеавтомобіль Rolls-Royce

Найуспішнішим став британський бронеавтомобіль Rolls-Royce («Роллс-Ройс»), за основу якого взяли легендарне авто преміум-класу «Срібний привид». Цікаво, що спочатку цей автомобіль призначався винятково для виконання цивільних завдань. Однак на замовлення Королівських ВМФ і ВПС його переобладнали: обшили броньованими листами і поставили на міцне шасі, яке витримувало вагу броні, котрою захистили навіть двигун. Здатність бронемашини до оборони і її ефективність стали значно ліпшими за рахунок кулемета «Віккерс», встановленого зверху авто: всередині башти, котра оберталася навсібіч. Ззаду башта мала лючок — для подання боєприпасів і заміни кулемета. Екіпаж бронеавто складався з водія, командира і кулеметника. До кінця 1914 року перші моделі військових «Роллс-Ройсів» встигли пройти випробування і побували в боях.

Шість організованих англійцями танкових корпусів воювали майже на всіх фронтах Першої світової війни. У складі однієї з танкових частин під час Арабського повстання бився славнозвісний британський офіцер і мандрівник Лоуренс Аравійський. Утім, психологічний ефект, пов'язаний із використанням бронемашин, виявився набагато сильнішим за реальні бойові можливості цих автовок. Головні проблеми полягали в необхідності постійного ремонту бронемашин, котрі в умовах бездоріжжя і кепського постачання запчастин (а також — обмеженої прохідності після сильних дощів) часто виходили з ладу. Та попри це броньовики дуже стали в пригоді для транспортування поранених і доставки термінової пошти. У післявоєнний період у бронемашин розпочалося «друге життя»: під час постійних революцій і бунтів вони стали високоефективною зброєю для придушення заколотів (особливо в міських умовах).

Технічні характеристики

Модель: броньовик «Роллс-Ройс»
Маса: 4,7 т
Броня: 12 мм
Озброєння: 7,7-міліметровий
кулемет «Віккерс»
Максимальна швидкість:
72 км/год
Екіпаж: 3 чоловіки

Двигун

Моторний відсік із двигуном потужністю 48 к.с. і обсягом 7428 куб. см знаходився в передній частині авто.

Турель

Міцна, побудована з металевих листів, башта мала вбудований 7,7-міліметровий кулемет «Віккерс» і оберталася навсібіч, що значно розширило сектор обстрілу.

